

การศึกษาเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลัก พระพุทธศาสนาเถรวาท

A Comparative Study of Principles of Equality According to the General
Principles of the Constitution and the Principles of Theravada Buddhism

พระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริธโร)¹ โกเมศ ขวัญเมือง² และประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ³
Phratheppariyattimethi (Sarit Siritharo), Gomes Kuanmuang and Prasert Limprasert

Received: February 10, 2023

Revised: April 27, 2024

Accepted: April 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเรื่องหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ 2) ศึกษาแนวคิดเรื่องหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารข้อมูลและหนังสือตำราวิชาการ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ กฎหมายไทย และพระสูตรต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคนั้น พบว่า เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ความเสมอภาคของบุคคลตามรัฐธรรมนูญนั้นมี 5 ประการด้วยกัน คือ 1.1) ความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 1.2) ความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ 1.3) ความเสมอภาคด้านกฎหมายและพระวินัย 1.4) ความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมือง และ 1.5) ความเสมอภาคด้านการเมือง 2) ส่วนหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธปรัชญานั้นใช้หลักกรรมแทนหลักพรหมนิรมิตซึ่งมหาตมะ คานธี เรียกร้องสิทธิความเสมอภาคผ่านวิธีการที่เรียกว่าสัตยสังคะหรือการทดลองความจริง และแนวคิดต่อต้านระบบวรรณะของดร.บาบา साहेब पिमरे रामजी अंबेदकार ซึ่งอุทิศ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: saritp2501@gmail.com

ตนต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเท่าเทียมให้กับเพื่อนร่วมชาติพันธุ์ แนวคิดของอัมเบดการ์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า สอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ ที่มีจุดกำเนิดแนวคิดความเสมอภาคเริ่มต้นด้วยการนำเอาหลักปรัชญา “จิตนิยมวิภาษวิธี” ของเฮเกลมาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ ยังพบว่า หลักนิติธรรมของอัลเบิร์ต เวินน์ ไคซีร์ ประกอบด้วยหลักการใหญ่ 3 หลักด้วยกัน คือ (1) หลักความชอบด้วยกฎหมาย (2) หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย และ (3) หลักการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนโดยศาลนั้น เป็นหลักที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม 3) เมื่อเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคมีจุดยืนรวมกันในเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” มีมุมมองว่าทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติเหมือนกันเสมอ แต่แตกต่างกันในทางสังคม

คำสำคัญ: หลักความเสมอภาค, รัฐธรรมนูญ, หลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the concept of equality according to the general principles of the constitution; 2) to study the concept of equality according to the Buddhist principles of Theravada Buddhism; and 3) to compare the principles of equality according to the general principles of the constitution and the Buddhist principles of Theravada Buddhism. It was a qualitative research by studying from documents, information, academic textbooks, international law, foreign laws, Thai laws, and various Sutta in Theravada Buddhism. The results of the research found that 1) the concept and theory regarding the principle of equality was found that it was a concept related to not unfairly discriminating against individuals. Equality of persons according to the constitution had 5 aspects: 1.1) equality in human dignity; 1.2) equality in social opportunities and livelihood; 1.3) equality in law and discipline; 1.4) equality in civil rights; and 1.5) equality in politics; 2) as for the principle of equality according to Buddhist philosophy, the principle of Kamma was used instead of the principle of Brahmanimit, which Mahatma Gandhi called for equal rights through a method called Satyasangaha or truth experiment and the anti-caste ideas of Dr.Babasaheb Bhimrao Ramji Ambedkar who dedicated himself to fight for freedom and equality for fellow ethnicities. In terms of Ambedkar's

idea, the researcher saw that this was consistent with Karl Marx's idea that the concept of equality began with the adoption of Hegel's "dialectical mentalism" philosophy applied. In addition, it was found that Albert Wayne Dicey's rule of law consisted of three main principles: (1) the principle of legality, (2) the principle of equality before the law, and (3) principles of protecting individual rights that court was the main of justice in society; 3) when comparing the principles of equality, there was a combined position on "human dignity" that had the perspective that everyone was born equal, equal by nature, equal to each other, but different in society.

Keywords: Equality Principle, Constitution, Theravada Buddhism Principles

บทนำ

หลักพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภาคพื้นยุโรปและประเทศในทวีปอเมริกาเหนือ พบว่า มีหลักการที่สำคัญ 2 หลักการ คือ หลักประชาธิปไตย และหลักนิติรัฐ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2561) ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายที่จำกัดการใช้อำนาจอรัฐหรือวางหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจของรัฐ มีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจอรัฐ

ราชอาณาจักรไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Monarchy) เมื่อ พ.ศ. 2475 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ ต่างก็ได้รับแรงบันดาลใจมาจากลัทธิปัจเจกชนนิยมเช่นเดียวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยอื่น ๆ ซึ่งได้นำหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมในฐานะเป็นเกณฑ์คุ้มครองความเสมอภาคของประชาชนมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ หลักความเสมอภาคและหลักการห้ามมิให้เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติว่าด้วยหลักความเสมอภาค ได้แก่ 1) หลักความเสมอภาคทั่วไปในมาตรา 27 วรรคหนึ่ง 2) หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง เช่น หลักความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง ตามมาตรา 27 วรรคสอง หลักความเสมอภาคของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 95 หลักความเสมอภาคผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 96 หลักความเสมอภาคผู้มีคุณสมบัติเป็นสมาชิก

วุฒิสภา ตามมาตรา 108 หลักความเสมอภาคของผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ตามมาตรา 133 (3) (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2561)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นวาระหว่างหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมในฐานะที่เป็นเกณฑ์คุ้มครองความเสมอภาคของประชาชนอันเป็นหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ ส่วนในทางหลักพุทธปรัชญาของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นมีพระธรรมและวินัยเป็นธรรมนูญสูงสุดหรือกฎหมายสูงสุด พระธรรมนั้น คือคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ทรงกล่าว ทรงบอก ทรงเปิดเผยไว้ ส่วนพระวินัยนั้น คือ คำสั่งอันเป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น เมื่อรวมกันเรียกว่า พระธรรมวินัย กล่าวคือข้ออนุญาตและข้อห้าม ซึ่งมีความสำคัญขนาดที่พระพุทธเจ้าทรงมอบให้เป็นพระศาสนาแทนพระองค์ก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ ในมหาปรินิพพานสูตร ว่า “ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา ขอนี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” (ทีมหา. (ไทย) 10/216/164)

การที่พระธรรมและวินัยเป็นธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา มีความคล้ายกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดปกครองประเทศ พระพุทธศาสนาสอนบุคคลให้เคารพในสิทธิของผู้อื่น มิให้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น คือ ไม่ใช้อิทธิสิทธิ์และไม่เบียดเบียนบุคคลอื่นให้ได้รับความเดือดร้อนรวมทั้งยังสอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้จะช่วยให้ช่วยได้ ฉะนั้น สิทธิของบุคคลในทางพระพุทธศาสนาตามพระธรรมเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ และความเจริญได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงกระทำ เรียกว่า กรรม มีกรรม 2 กรรม 3 กรรม 4 และกรรม 12 โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินเรียกว่า กุศลกรรมบถ 10 และอกุศลกรรมบถ 10 และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางสังคม ดุจทิศ 6 และสิทธิของบุคคลตามพระวินัยเป็นศีลธรรมตามบทบัญญัติทางศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักเสรีภาพ คือหลักคำสอนที่ส่งเสริมเสรีภาพเช่นเดียวกันกับหลักเสรีภาพในสังคม ฉะนั้น เสรีภาพของบุคคลในทางพระพุทธศาสนาตามพระธรรมเป็นภาวะแห่งบุคคลผู้มีอิสรภาพหรือภาวะแห่งผู้มีอิสระมีความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวางโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงการกระทำให้มีความหลุดพ้นจากกิเลส คือความโลภ ความโกรธ ความหลง เรียกว่า วิมุตติ 2 วิมุตติ 5 วิสุทธิ 7 และนิพพาน 2 และตามพระวินัยเป็นเสรีภาพตรงกับคำว่า “วิมุตติ” หลุดพ้นไปจากการครอบงำของกิเลสตามกรรม คือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และในด้านความเชื่อ ความคิด การแสดงเหตุผล การเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตามหลักกาลาม

สูตร และพระพุทธศาสนามีหลักการของความเสมอภาค พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาส ทุกคนสามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนให้พัฒนาขึ้นได้ ดังนั้น ทุกคนจึงมีสิทธิที่จะศึกษาพระธรรมและปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายสูงสุดคือการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิงเรียกว่า นิพพาน เป็นหลักความเสมอภาคภายใต้พระธรรมและวินัย มีความเท่าเทียมกันภายใต้พระธรรมและวินัย คือ มีการปฏิบัติตามสิกขาบทที่เท่าเทียมกัน และเคารพกันตามอาวุโสและตามพระธรรมและวินัย ฉะนั้น หลักความเสมอภาคตามแนวคิดประชาธิปไตยที่มีปรากฏอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏอยู่ในทั้งพระธรรมและพระวินัย (วิระยา พิมพ์พันธ์, 2563) หลักความเสมอภาคที่เป็นที่ยอมรับในพระพุทธศาสนามีอยู่ 5 ประการ คือ 1) ความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ 3) ความเสมอภาคด้านกฎหมายและทางพระวินัย 4) ความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมือง และ 5) ความเสมอภาคด้านการเมือง (วิระยา พิมพ์พันธ์, 2563) และความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในทางพระพุทธศาสนาปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ที่ขนิณกาย ปาฏิภรรค ว่าด้วยอัครคุณสูตร กล่าวถึงต้นกำเนิดของโลก ในเรื่องสามเณรชื่อว่าเสฏฐะและสามเณรชื่อว่าทวาทะ

ตามที่ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาข้างต้นมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารายละเอียด ของหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 2 หลักแนวคิด เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่าง ความคล้ายคลึงกัน ของทั้งหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

(Documentary Research) ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคัมภีร์ปกรณ์วิเสส ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์ (1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) (2) การตีความหมาย (Interpretation) และ (3) การสังเคราะห์ (Synthesis) เกี่ยวกับความเสมอภาคที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) เพื่อนำเสนอแนวทางการเปรียบเทียบความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคเป็นความเท่าเทียมกัน เป็นหลักการที่เรียกร้องให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน มี 3 ประเภท คือ ในทางกฎหมายเฉพาะเรื่อง และการบังคับใช้ โดยที่แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเป็นการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แนวคิดเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคดูได้จากวรรณะในสังคมอินเดียโบราณเป็นความไม่เสมอภาคทางชนชั้น ความไม่เสมอภาคทางเพศ ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา และความไม่เสมอภาคทางศาสนา โดยมีแนวคิดการสร้างเสมอภาคในทางพระพุทธศาสนามีมุมมองเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามได้มี 5 ประการ คือความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ ความเสมอภาคด้านกฎหมายและพระวินัย ความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมือง และความเสมอภาคด้านการเมือง และในทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายของความเสมอภาคคือระดับโลกียะเป็นความเสมอภาคที่มนุษย์มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสมอกันเหมือนกัน และตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์เช่นเดียวกัน และระดับโลกุตระเป็นระบบแห่งการศึกษาที่มี

เป้าหมายต้องการให้บุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการพัฒนาได้พัฒนาตน จนบรรลุอิสรภาพ คือ พ้นจากปัญหาชีวิตได้แก่ทุกข์ทั้งปวง เป็นแนวคิดใช้หลักการแทนหลักพรหมนิรมิต ซึ่งเหมือนแนวคิดระบบวรรณะของมหาตมะ คานธี เรียกร้องสิทธิความเสมอภาคโดยผ่านวิธีการที่เรียกว่าสัตยสังคราะห์หรือการทดลองความจริง และแนวคิดระบบวรรณะของ ดร.บาบา สาเหบ พิมเร รามจิ อัมเบตการ์ เป็นแนวคิดควรปฏิบัติจึงตั้งหน้าตั้งตาอุทิศตนต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเท่าเทียมให้กับเพื่อนร่วมชาติพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ มีจุดกำเนิดแนวคิดความเสมอภาคเริ่มต้นด้วยการนำเอาหลักปรัชญา “จิตนิยมวิภาษวิธี” ของเฮเกลมาประยุกต์ใช้มี 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ 3) ความเสมอภาคด้านกฎหมาย 4) ความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมือง และ 5) ความเสมอภาคด้านการเมือง และสังคมมีเป้าหมายสูงสุดตามกรอบโครงสร้างที่ตั้งไว้ใน การดำเนินตามนโยบายลัทธิคอมมิวนิสต์ และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคตามหลักนิติธรรมของอัลเบิร์ต เวนน์ ไตซ์บี ประกอบด้วย 3 หลักด้วยกัน คือ (1) หลักความชอบด้วยกฎหมาย (2) หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย และ (3) หลักการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนโดยศาล และในส่วนของประเทศไทยนั้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสร้างระบบความเสมอภาคในสังคมสยาม โดยการเลิกทาส เป็นการสร้างระบบความเสมอภาคโดยการเลิกทาสในสังคมประกอบด้วยทาส 7 ชนิด คือ ทาสสินไถ่ ทาสในเรือนเบี้ย ทาสที่ได้รับมาด้วยมรดก ทาสท่านให้ ทาสที่ช่วยไถ่จากทนต์โทษ ทาสที่ช่วยไถ่ให้พ้นจากความอดอยาก และทาสเชลย มีมูลเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงประเทศตามแนวคิดตะวันตกอันเป็นปัจจัยภายนอก และอันเป็นปัจจัยภายในความเสมอภาคในเรื่องทาสอันเป็นปัญหาทางสังคมไทยมาเป็นเวลานาน โดยการออกพระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ. 124 และพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124

ดังนั้น หลักความเสมอภาคตามกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลักความเสมอภาคตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลกต้องปฏิบัติต่อกันทุกคนอย่างเท่าเทียมกันจึงทำให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยก และไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคล หลักความเสมอภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่างประเทศ และของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันรับรองหลักแห่งความเสมอภาค ในกฎหมายเยอรมัน สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และราชอาณาจักรไทยมีความเสมอภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญคือ 1) บุคคลย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย 2) ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และ 3) บุคคลไม่อาจจะถูกเลือกปฏิบัติได้

2. แนวคิดหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท นั้นถือว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาสที่จะฝึกฝนอบรมตนศึกษาพระธรรมและปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายสูงสุดคือ การดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง ดังพุทธดำรัสที่ทรงสั่งสอนหลักความเสมอภาคในอัครคัมภีร์คฤสตรที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทั้งทางการกำเนิดในเรื่องความบริสุทธิ์แห่งวรรณะ 4 และทางความประพฤติในเรื่องการประพฤติทุจริตและสุจริต เป็นความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมืองตามหลักทศ 6 คือ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ และความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม โดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพของศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อ หลักความเสมอภาคตามบทบัญญัติในมหาปริณิพพานสูตร เป็นแนวคิดหลักความเสมอภาคด้านกฎหมายและทางพระวินัย คือ ตามหลักอัฐตูปาณิกธรรม (ศีล 5) และการบัญญัติพระธรรมวินัยเป็นศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับความเสมอภาคด้านกฎหมายและทางพระวินัย ได้แก่ ความยุติธรรม คือ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรม โดยต้องมีกลไกเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง และหลักความเสมอภาคในสังคหสูตรเป็นแนวคิดหลักความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ คือ สังคหวัตถุ 4 สอดคล้องกับความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคม และการดำรงชีพ ประกอบด้วย โอกาสทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับประกันด้านสุขภาพ แม่และเด็กต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว และการดำรงชีพ ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอ

3. การเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า รากฐานอันเป็นแก่นแท้ความคิดของหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เน้นเรื่องของศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติเหมือนกันเสมอ และการปฏิบัติให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เหมือนกันในทางธรรมชาติ และแตกต่างกันในเรื่องของสังคมอันเป็นปัจจัยภายนอก และในเรื่องของตนอันเป็นปัจจัยภายใน โดยที่ตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญจะ

เน้นในทางกฎหมาย (สังคม) และการปฏิบัติกฎระเบียบทางสังคมให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคของสังคม (อันเป็นปัจจัยภายนอก) และตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นจะเน้นในทางศีลธรรม (ตัวบุคคล) และการปฏิบัติศีลภายในตนเองให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคของตัวบุคคล (อันเป็นปัจจัยภายใน)

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ พบว่า เป็นความเท่าเทียมกัน เป็นหลักการที่เรียกร้องให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะเป็นหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และราชอาณาจักรไทยมีความเสมอภาคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คือ 1) บุคคลย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย 2) ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และ 3) บุคคลไม่อาจจะถูกเลือกปฏิบัติได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ (วี.ไอ. เลนิน, 2523) มีจุดกำเนิดแนวคิดความเสมอภาคเริ่มต้นด้วยการนำเอาหลักปรัชญา “จิตนิยมวิภาษวิธี” ของเฮเกลมาประยุกต์ใช้มี 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ความเสมอภาคด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ 3) ความเสมอภาคด้านกฎหมาย 4) ความเสมอภาคด้านสิทธิพลเมือง และ 5) ความเสมอภาคด้านการเมือง (สมภาร พรหมทา, 2539)

2. แนวคิดหลักความเสมอภาคตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาสภายใต้พระธรรมและวินัย ทั้งนี้เพราะมองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่จะฝึกฝนอบรมตนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิระยา พิมพ์พันธ์ (2563) ได้กล่าวถึงการศึกษาพระธรรมและปฏิบัติตามหลักของศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายสูงสุดคือ การดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง ดังพุทธดำรัสที่ทรงสั่งสอนหลักความเสมอภาคในอัครคัมภีร์สูตรเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทั้งทางการกำเนิดในเรื่องความบริสุทธิ์แห่งวรรณะ 4 และทางความประพฤติในเรื่องการประพฤติทุจริตและสุจริต เป็นความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. การเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เพราะทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติเหมือนกันเสมอกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิระยา พิมพ์พันธ์ (2563) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เหมือนกันในทางธรรมชาติ และ

แตกต่างกันในเรื่องของสังคมอันเป็นปัจจัยภายนอก และในเรื่องของตัวอันเป็นปัจจัยภายใน โดยที่ตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญจะเน้นในทางกฎหมาย (สังคม) และการปฏิบัติกฎระเบียบทางสังคมให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคของสังคม (อันเป็นปัจจัยภายนอก) และตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นจะเน้นในทางศีลธรรม (ตัวบุคคล) และการปฏิบัติศีลภายในตนเองให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาคของตัวบุคคล (อันเป็นปัจจัยภายใน)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญ และหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและตามหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทมีจุดยืนในเรื่อง “ความเสมอภาคด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” มีมุมมองว่าทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติเหมือนกันเสมอ และ การปฏิบัติให้เป็นจริงตามหลักความเสมอภาค เหมือนกันในทุกธรรมชาติ และแตกต่างกันในเรื่องของสังคม ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญมองที่ความเท่าเทียมกัน และในทางพระพุทธศาสนา มองที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและโอกาสภายใต้พระธรรมและวินัย ซึ่งความเสมอภาคแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ด้านโอกาสทางสังคมและการดำรงชีพ 3) ด้านกฎหมาย 4) ด้านสิทธิพลเมือง และ 5) ด้านการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาคในสังคมไทยนั้นเป็นผลกระทบ (Impact) จากการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่มีการพัฒนาไม่ทั่วถึงไม่ครอบคลุม การแก้ไขความเหลื่อมล้ำนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะเพิ่มความเท่าเทียมทางโอกาส (Equality of Opportunity) มากกว่าแก้ไขที่ความเท่าเทียมกันของรายได้ (Income Equality) เพราะเมื่อราษฎรมีความเท่าเทียมกันทางโอกาสย่อมส่งผลให้เขามีโอกาสในการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) ฉะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างความเสมอภาคให้เป็นจริงในสังคมไทยนั้นควรให้มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่มุ่งเน้นการเพิ่มความเท่าเทียมกันของโอกาสใน 5 ประเด็นดังนี้

1. การปฏิรูประบบภาษี (Taxation Reform) ภาษีนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การปฏิรูปการจัดเก็บภาษีให้ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพื่อเป็นงบประมาณแผ่นดินในการดูแลผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากจนในประเทศ

2. การปฏิรูปที่ดิน (Land Reform) ที่ดินนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตอันเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด การใช้ระบบภาษีที่ดินให้สูงขึ้นโดยเฉพาะที่ดินที่เจ้าของไม่ได้เข้าทำประโยชน์ ทำให้ผู้ครองที่ดินว่างเปล่าจำเป็นต้องปล่อยที่ดิน ซึ่งรัฐควรเข้าไปซื้อที่ดินเหล่านั้นนำเข้าธนาคารที่ดิน (Land Bank) และนำมาจัดสรรให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ในที่ดินเหล่านั้นเพื่อสร้างรายได้อันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

3. การปฏิรูประบบสวัสดิการ (Welfare Reform) การปฏิรูประบบสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยคือการเปิดทางให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมทั้งภาครัฐกิจ ภาคชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดสวัสดิการด้วย โดยเฉพาะในด้านสวัสดิการของผู้ใช้แรงงานนั้น รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำให้สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เป็นจริง อันทำให้ผู้ใช้แรงงานมีเงินพอที่จะจับจ่ายใช้สอย ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราในประเทศ ทำให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนาขึ้นตามไปด้วย

4. การปฏิรูประบบการศึกษา (Education Reform) คุณภาพการศึกษานั้นมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Income Inequality) การปฏิรูปการศึกษาควรเริ่มจากการปรับโครงสร้างการบริหารโดยการลดอำนาจการบริหารแบบศูนย์รวมที่ส่วนกลาง โดยส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณด้านการศึกษามากขึ้น และวางแผนให้มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จัดสร้างครูพันธุ์ใหม่ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่าง ๆ และจัดให้สอนในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง รวมทั้งเพิ่มค่าตอบแทนหรือรายได้ให้แก่ครูผู้สอนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

5. การปฏิรูประบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralized Reform) การปฏิรูประบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นกระทำได้โดยการเพิ่มอำนาจให้ชุมชนประชาชนในการจัดการตนเองโดยมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้รับบริการสาธารณะ (Public Service) ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการตามบริบทของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในประเด็นเกี่ยวกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมในด้านบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักความเสมอภาค
2. องค์กรที่เกี่ยวข้องควรนำไปสื่อสารเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักความเสมอภาค เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความสงบสุขในสังคม
3. ควรนำไปพิจารณาเป็นกฎเกณฑ์ รายละเอียดในเรื่องของความเสมอภาคเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความสงบสุขในสังคม
4. ภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชน สื่อมวลชนทุกแขนงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักความเสมอภาคตามหลักทั่วไปของรัฐธรรมนูญและหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ความสงบสุขในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2561). *หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ “เกณฑ์” จำกัดอำนาจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- วิระยา พิมพ์พันธ์. (2563). ความเสมอภาค: ตามแนวคิดประชาธิปไตยมีอยู่จริงหรือไม่ในพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(3), 17-18.
- วี.ไอ. เลนิน. (2523). *ครวล์ มาร์กซ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัทสามัคคีสาร.
- สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.